Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1938-06-07, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Sekminėms buvau išvažiavęs, tai tavo laišką gavau tik dabar.

Mielas Juozapai,
Sekminėms buvau išvažiavęs, tai tavo [1] laišką gavau tik dabar.

1) Džiaugiuos, kad tu kiek geriau jauties. Be abejonės, tau nervai reikia stiprinti. Aš vis labiau įsitikinu, kad pagrindinė tavo blogybė – itin aukšto laipsnio neurastenija. Visi simptomai – neurastenijos. Tarp kitko, tą pat sako ir kauniškis Finkelšteinas [2] (kur p. Bronė [3] gulėjo). Ir širdis – labai daug priklauso nuo neurastenijos. Kodėl „Neurasthenine“ leidžia imti tik po 10 lašų (ar dėl širdies, ar kitų priežasčių), – atrodo, gal reikėtų bent po 15 lašų 3 kart – po valgiui? Viena tiktai: kokios gamybos paėmė: prancūziškos ar vietinės? Jei vietinės – mesk pro langą, – tai visai kas kita. Galima imti tiktai prancūziškos. (Tavo nuovargis – nusilpimas – grynai neurasteniškas!). Šiokius tokius rezultatus pajusi, kai išgersi kokias 3 bonkutes; tuomet kokiam mėnesiui padarysi pertrauką, – ir vėl reikės pradėti iš nauja. Neurastenija – ilgas ir pastvarus „malonumas“. Po kelių bonkučių pasijusi stipresnis ir darbingesnis. Pasitark su savo gydytoju del tablečių „Cebion Merck“ (vokiečių gamyba), – tai yra kondensuotas vitamin. „C“. Finkelšteinas labai gyrė, – jis man patarė imti greta „Neurasthenine“ dar šias tabletes (2 kart prieš valgį po 2 tabl.). Sako, prie nuovargio, nusilpimo labai sustiprina. Tavo gydytojas turi žinoti.

2) Su planu – tu biškį jau įklimpai. Šis architektas tavo ir statybą užvilkino, ir jam vis dėlto gi mokėti reikės. Statant šituo tempu – statysi 2 ar 3 metus, – taip negalima gi daryti! Aš Zubovioko [4] dar nemačiau, jam Tavo planą parodysiu – pasitarsiu. Tik vargu ar ką jis pasakys: architektai ne biznieriai, labai nemėgsta kritikuoti savo kolegų darbus. Man kritikuoti tavo planas – sunkiau jau todėl, kad aš negaliu įsigilinti į visus jūsų reikalavimus, – į papročius ir gyvenimo būdą. Jūs viską apgalvojote, o man tai sunku. Štai kas tiktai: a) Kad stogas aukštas – vieniems patinka, kitiems – ne. Man aukštas stogas labai patinka, ir suprojektuotas aukštumas – visai geras. [1r] // [1v] // b) Tilžiškis architektas klysta, sakydamas, kad salione reikia 2-jų langų. 2 langai labai gadina sieną, labai sunku sutalpinti baldai, vieno didelio lango, kaip pas tave projekte, visiškai gana. c) Iš bibliotekos į salioną durys visiškai nereikalingos, – gana iš koridorėliaus; durys į salioną – sieną gadina ir kambarį padaro nebeizoliuotą. Tau gi bibliotekoje izoliuotas kampelis labai reikalingas, – užmūrijęs tas duris – nesigailėsi. d) Darant butą antrame aukšte – visas planas iš esmės keičiasi:

3) Į antrą aukštą reikia atskirų laiptų, – laiptai koridorėly panaikinami, lieka vieta, kuri gali būti sunaudota kambarių padidinimui ar perplanavimui. Gali padidėti salionas ir miegamasai (beje, valgomasai atrodo per mažas, – jis reikėtų būtinai padidinti saliono sąskaiton, o salionas – laiptų). Įėjimas į antrą aukštą gali būti padarytas taip pat iš galo (2 durys – I pas tave, II – į antrą aukštą, – gali būti ir vienos durys!). Antrame aukšte tuomet būtinai reikia įtaisyti virtuvėlė ir vonia, – išnuomavimo atžvilgiu tai baisiai svarbu, – juo labiau kad vanduo gi yra! Būtinai reikia išnaudoti šoninės pastogės, – bent ties viduriu padaryti iškyšuliai. Jau ir dabartiniame plane šoninis iškyšulys padarytas per mažas: juk pro tą langą kris šviesa ir į laiptus, ir į apatinį koridorių, kodėl šviesos gailėtis? Atrodo, kad visas antras aukštas turės būti iš pagrindų perplanuotas. O darant tokį pagrindinį perplanavimą – reikia prašyti iš miesto naujo leidimo (mokama už kubatūrą).

4) Miestui reikia mokėti paimant planą, – o planas reikalingas jau pradedant statybą. Keičiant planą – reikės pridėti tiktai naujus žymimus ženklus ir papildyti kubatūros mokestį (kiek talpumo padidės). Aš linkęs būčiau grįžti prie pirmykščio savo pasiūlymo: dabartiniam architektui reikėtų sumokėti už padarytą darbą (100–150 litų), ir dabartinis planas panaudoti kaip medžiaga naujam [2r] // [2v] // planui, o naują planą turi padaryti koks tilžiški[s] architektas. Jei darys Kaune – galą gausite. Daro labai pamažu, p. Bronė, atvažiavusi čionai, – nieko negalės padaryti, – juk ji nuolat turi tartis su

tavimi, o pasitarimas laiškais ir telefonu – prastas reikalas. Kas kita vietoje, kur jūs abu galite pasitarti ir bendrai spręsti. Galimas daiktas, Tilžėj planas kiek daugiau kainuos (200 Mr – ne taip daug!), bet užtat paims mažiau nervų, o tai apsimokės. Kitaip nesusitvarkysite!

5) Pagal padarytąjį planą vis tiek namų statyti negalima dar, – reikia daugelio „darbo braižinių“, kurius dabartinis jūsų architektas, prisilaikydamas dabartinio tempo, darys iki Naujų metų ar Velykų – ten gi labai daug braižymo. Tilžiškis architektas turi padaryti planą ir „darbo braižinius“, kurių padarymas Kaune vargu ar jau taip pigiau išeis. Ir vėl svarbiausia: Tilžėj viską vietoje galite patikrinti, o čia – susirašinėjimas ir painiava! Tegu Tilžėj kiek brangiau išeis, – bet bus geriau, – bus taip, kaip jūs norėsite, tai gi labai svarbu.

6) Tilžės architektas sąmatos negali gi sudaryti (nežino mūsų kainų, – medžiagų ir darbo, – nežino ir darbo sąlygų). Ir kauniškis architektas nedaug ką geresnio padarys, svarbiausia – gi labai ilgai nutęs, nes tai labai didelis darbas. Tilžiškis architektas tiktai štai ką turi padaryti: medžiagų sąmatą, – kiek kokios medžiagos reikės, o visa kita – reikia jau vietoj kalkuliuoti.

7) Vietiniai rangovai daro sutartis už namų kubo pastatymą (visa apskaičiuoja su pilnu įrengimu). Kubo kaina svyruoja nuo 35–40 iki 55 litų, visa priklauso nuo įrengimo kokybės. O kokybė sutartyje su rangovu jau turi būti numatyta. Didžiausia bėda, kad visko iš anksto nieku būdu negalima numatyti. Bestatant namus atsiranda visa eilė naujų reikalų, kurių sutarty nebuvo, – naujai reikia mokėti, todėl taip ir skiriasi sąmata nuo pastatymo faktinos kainos. Be to, kai rangovas stato iš savo medžiagos, labai sunku prižiūrėti tą medžiagą (pavyzdžiui, cemento mišinio riebumą). Todėl tad kur kas geriau pačiam pirkti medžiagą, [3r] // [3v] // o rangovui atiduoti tiktai darbą.

8) Dėl darbo kainos galima susiderėti „urmu“, bet tai visuomet duoda daugybę nesusipratimų, – reikia labai prityrusiam būti. Geriausia, kaip bazę paimti Karo ministerijos kainoraštį (kelių šimtų puslapių knyga). Šiemet už tas taksas paprastai nebedirba (prie jų ima priedą 5–10 %), už jas dirba tik mano rangovas. Darbo metu galima viskas keisti: ką padarė – už tai ir moki, niekas jokių pretenzijų neturi. Mikšys [5] turbūt reikalaus priedo prie taksos, bet priedo kokis 5 % jam gal apsimokėtų duoti. Per pažįstamus karininkus išsirašyk knygą – ir galėsi pats sudaryti sąmatą! Tvarkyti atsiskaitymą pagal šią knygą aš labai patarčiau – visur visuomet aiškus kriterijus. Tuomet ir rangovas nesuinteresuotas duoti blogesnę ar mažiau medžiagos. Perkant medžiagą ir apmokant pagal taksą už darbą – mano pagalba gali būti naudinga ir reali. Jei atiduosi urmu Mikšiui ar kam kitam – aš neturėsiu ką veikt – pats statyboje maža teišmanau.

9) Dėl Adolpo [6] reikalų eisiu kalbėti rytoj ar poryt.

10) Gautąją iš Baibokų nuomą [7] – ar negeriau būtų laikyti atskirame fonde, – padaryti administracijos išlaidoms ar pn. (pavyzdžiui, Baibokų kapų tvarkymui)?

11) Kitą savaitę mūsų namai jau atvažiuos į Kauną [8].

12) Tavo planą dar pasilieku, parodysiu Zubovui.

Man atsiuntė per klaidą Tavo mokesčių lapelį – siunčiu.

Labų dienų p. Bronei.

B. Balys [9]

1938. VI. 7 [10] [4r] // [4v] //

KOMENTARAI

[1] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausiasis Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, URM tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[2] Chaimas Finkelšteinas (g. 1891) – vidaus ligų gydytojas, gastroenterologas.

[3] Bronislava Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona. Ji gydėsi Chaimo Finkelšteino Vidaus ligų klinikoje (A. Mickevičiaus g. 31). 1937-11-04 Karaliaučiuje jai daryta skilvio operacija.

[4] Vladimiras Zubovas (1909–2007) – architektas. 1934 m. Berlyno aukštosios technikos mokyklos absolventas. 1935–1940 m. Kauno karo butų valdybos inžinierius architektas, kuris 1938 m. suprojektavo Balio Sruogos gyvenamąjį namą Kaune.

[5] Liudas Mikšys (1888–1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas.

[6] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis. Nuo 1933-10-14 kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1935-02-26 Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu dėl pašto ženklų suklastojimo, tikrųjų ženklų išėmimo ir jų išplatinimo. Balys Sruoga įkalinto brolio Adolfo Sruogos reikalais, ypač dėl jam paskirtos bausmės sumažinimo (Adolfas Sruoga nuteistas 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo), konsultavosi su aukščiausiais valstybės pareigūnas – Prezidento kanceliarijos viršininku Pijumi Bielskumi, teisingumo ministru Boleslovu Jonu Masiuliu, kuris anksčiau buvo Kauno apygardos teismo ir Vyriausiojo Tribunolo teisėju.

[7] Juozapas Sruoga, įgaliotas brolių Balio ir Kazimiero Sruogų, nuo 1938 metų pavasario už 250–300 litų metinį mokestį nuomojo jiems priklausiusį žemės sklypą Baibokuose ten gyvenusiai ir ūkį po vyro mirties tvarkiusiai brolienei Salomėjai Kaziliūnienei.

[8] Balio Sruogos namai Kaune pirma buvo suręsti Žemaitijoje, rašytojo uošvio Kazimiero Daugirdo Būgių dvare, paskui išardyti ir geležinkeliu pervežti į Kauną, per 1938 m. vasarą iš naujo pastatyti Žaliakalnyje.

[9] Balys Sruoga (1896–1947) – Juozapo Sruogos brolis, Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius.

[10] Išliko Juozapo Sruogos laiškas – atsakymas Baliui Sruogai:

„Mielas Boleslavai,

Ačiū tau už laišką. Vaistus aš pirkau Kaune prancūziškus. Baigiu pirmą buteliuką. Kitą buteliuką gersiu jau po 15 lašų. – Mūsų architektas – inžinierius mus jau iš kantrybės išvarė. Aš parašiau, kad jis prisiųstų tuojaus viską, ką yra padaręs (jeigu net ir nebaigęs). Žinoma, gerai būtų padaryti plianą Tilžėje, bet paskui bus vėl klapatos su leidimu ir sąmatos vertimu į lietuvių kalbą ir jos įvertinimu. Mums miesto savivaldybės inžinierius Civinskis rekomenduoja techniką (Baublys), kurs viską padarysiąs kaip reikia. – Mat jeigu Vokietijoje padarytą plianą išbrokys miesto valdyba, tai ir galas! Išbrauks ir tiek, – ir daryk, ką nori. – Taigi jau geriau duoti technikui, kurs dirba miesto savivaldybėje. Tai bent žinosime, kaip ir ką reikia taisyti ir kodėl. – Padėkim, mūsų padarytame projekte savivaldybė išbraukė „gonkas“ – kodėl – niekas mums nieko nepasakė. – Savivaldybės technikas nori už visą darbą su priežiūra 2 1/2 % nuo visos statybos sumos. – Mūsų dabartinis inžinierius apie nieką mus neinformuoja ir koks tai tikras lepšė. – Su statyba tikrai sunkus klausimas. Man reikia greit vykti atostogų, imti vonias, nes baigiu injekcijų kursą. – Neurastenikams reikalinga ramybė. O čia koki gi ramybė. Mano kurortas randasi Silezijoje (Reinerz), – keletas kilometrų nuo Čekoslovakijos, kur dabar yra baisiausis įtempimas. Toks įtempimas, žinoma, greitu laiku įvyks ir prieš Lietuvą del Klaipėdos krašto rinkimų! – Tavo minima „Statybos įvertinimo“ knyga, be abejo, yra labai brangi (turbūt apie 20 litų). Aš tą knygą įsivaizdinu, aš ją mačiau rusų kalboje; tai, rodos, „Урочное положение [ar уложение?]“ [*rus* darbų atlikimo normos; prievolių nuostatai]. Ta knyga mane interesuotų, bet aš karininkų tarpe dabar jokios pažinties neturiu. Gal tu galėtum pranešti, kiek kainuoja tas kariškas kainoraštis ir jį man parūpinti? – Su techniku Baubliu gal pasimatysime sekančią savaitę. – Dėl statybos metodo tai dar tenka pagalvoti. Tu turi galimybę gyventi Kaune, – tau visai kitas dalykas. Mums gi tai sunkoka būtų. Ant tavęs suversti visą sunkumą juog negalima: ir tau, ir mums bus nepatogu! Turbūt priseis pavesti rangovui ir technikui ir gal prašyti tavęs tik bendros priežiūros?! Per devintinį noriu vykti į Klaipėdą! Kad galėčiau greit į Kauną pakliūti – nenumatau. Aš tau rašau ant greitųjų. Kitą savaitę vėl parašysiu. – Man rūpi, kaip su Adolpu?; tuo reikalu laukiu iš tavęs žinių. Nesenai gavau laišką iš Liolės; jis irgi rūpinasi ir prašo jį informuoti. Iš jo laiško aš gaunu įspūdį, kad jis su manimi susirašinėja savo motinai nežinant. Jeigu gali duoti kokių patarimų – būsiu dėkingas. Tu neužsigauk, kad aš ne visais tavo patarimais pasinaudoju. –

Bronė ir aš siunčiame jums visiems mūsų geriausius linkėjimus.

Brolis Juozapas

1938 VI 11.

Liolė rašo, kad prieš 16 II jie irgi buvo padavę malonės prašymą.
Jis matomai tarnavo pas M. Šalčių jo redakcijoje (laikr. „Išvien“).
Liolė nekurį laiką sirgo – plaučiai silpni. –“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1938-06-11, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r–v).